

บทคัดย่อ

ภาพลักษณ์และความหมายของสวนสัตว์ที่เราคุ้นเคยได้แก่ พื้นที่เพื่อการพักผ่อน แหล่งความรู้ และสถานที่อนุรักษ์สัตว์ป่า นั่นล้วนถูกสร้างขึ้นและผลิตซ้ำผ่านสื่อสาธารณะต่างๆ จนราวกับเป็นความจริงชุดหนึ่งของสวนสัตว์ โดยเฉพาะบทบาทประการหลังนี้เพิ่งได้รับการขานรับจากสวนสัตว์เมื่อไม่กี่สิบปีที่ผ่านมาเท่านั้น หากบทบาทที่ติดตัวสวนสัตว์มาตั้งแต่แรกไม่ว่าในงานศึกษามายาคติของสวนสัตว์ขึ้นนี้ ผู้เขียนต้องการสร้างมายาคติเกี่ยวกับสวนสัตว์ขึ้นมาอีกชุดหนึ่งเพื่อมาปะทะสลายความจริง/มายาคติชุดดังกล่าว โดยเลือกวัตถุดิบในการสร้างจากการจัดแสดงนิทรรศการสัตว์ การแสดงความสามารถสัตว์ และภาพถ่ายสัตว์ที่ปรากฏบนหน้าปกสูจิบัตรสวนสัตว์และภาพถ่ายที่ผู้ชมนิยมถ่ายคู่กับสัตว์ในสวนสัตว์ ซึ่งในการนี้ ผู้เขียนได้หยิบยืมทฤษฎีศึกษามายาคติในสังคมทุนนิยมของฝรั่งเศสช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1950-1970 จากโรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) นักสัญวิทยาชาวฝรั่งเศส (1915-1980)

และมายาคติของสวนสัตว์ในสังคมไทยปัจจุบันที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า "ธรรมชาติ" และ "สัตว์ป่า" ในสวนสัตว์นั้น ล้วนเต็มไปด้วยรหัสหรือระบบวัฒนธรรมของมนุษย์เราทั้งสิ้น ไม่ได้ปลอดจากคุณค่าที่เราๆท่านๆยึดถือแต่อย่างใด นั่นเท่ากับ ธรรมชาติและสัตว์ป่าที่เราเห็นในสวนสัตว์นั้นล้วนผ่านการสร้างขึ้นตามที่เราจินตนาการหรือนึกคิดไปเองเท่านั้น และเมื่อเป็นเช่นนั้น ธรรมชาติและสัตว์ป่าในสวนสัตว์จึงไม่ได้มีอยู่จริง หากแต่ดำรงอยู่ในความนึกคิดของเราเท่านั้น และสวนสัตว์ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เราบรรจุเขียนธรรมชาติและสัตว์ป่าอย่างที่เราอยากเห็นขึ้นมา ทว่าเรากลับหลงเข้าใจไปว่าธรรมชาติและสัตว์ป่าที่เรานิยมหรือร่วมเขียนขึ้นมาในสวนสัตว์นั้นเป็นธรรมชาติและสัตว์ป่าที่จำลองมาจากโลกแห่งความเป็นจริง และเมื่อธรรมชาติและสัตว์ป่าในสวนสัตว์เป็นเพียงผลลัพธ์ของมายาคติ เราจึงได้ยินแต่เสียงของความปลอดภัยของเรา และอิสรภาพของสัตว์ป่าจากสวนสัตว์ขัดถ้อยขัดคำกว่าสุนทรียภาพที่เราอยากสัมผัส หรือไม่ก็อยากพึงอวดมการณในการอนุรักษ์สัตว์ป่ามากกว่าจะยอมรับในความอยากรู้อยากเห็นของตนเอง และที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะมายาคติปฏิบัติการอยู่ทั่วทุกหนแห่งรอบตัวเรานั้นเอง